

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS. PRIJS

Voor de Staat. f 12.
Franco per post. » 14.

INCERE VERUM QUID VETAT ?

HORATIUS.

ADVERTENTIEN:

15 cents de regel.
behalve 35 cents eerste

(Verschijnende driemaal in de week: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag.)

Wij hebben een nader overzicht beloofd van de beraadslagingen over den 1sten titel van het IIde boek van het wetboek van Strafrecht, bij welke het zooveel gerucht gemaakt hebbend onderwerp van het *placet* is behandeld geworden. In ons nummer van den 24 julij II. hebben wij reeds een summier beredeneerd verslag van die beraadslagingen gegeven, gegrond op de daarvan in de dagbladen voorkomende verslagen; thans echter kunnen wij eenigzins wijdoopiger zijn, nu ons de redevoeringen zoowel van de onderdanige kampioenen der *dominocratie* als van de edelaardige verdedigers der ware vrijheid, door middel der *Staats-Courant*, in *extenso* zijn medegedeeld.

Men weet evenwel, dat die beraadslagingen in het eindelooze hebben geloopt; dat bijna geen enkel vroom protestant den Vergadering, die maar in staat was eenige woorden bij elkander te voegen, de eer wilde afstaan, om te bewijzen dat hij van echt protestantsch alooi was en dat daardoor de Catholijken en de echt vrijzinnigen in de Kamer in de verpligting gebracht waren, om de onderdrukking-ademende eischen en valsche redeneringen van den sektengeest te wederleggen. Het is dus niet mogelijk al de redenaars voet voor voet te volgen, dat ware eene *mer à boire*, doch wij vinden in die redevoeringen zoo veel leerrijks en zoo veel zonderlings, dat wij niet kunnen nalaten, een beredeneerde bloemlezing daaruit te leveren.

Wij gevoelen ons te meer daartoe genoopt, omdat men nog steeds de hoop schijnt te koesteren, dat in de aanstaande zitting nieuwe wetontwerpen zullen ingediend worden, waarbij aan den wensch der meerderheid voldaan wordt en het dus allernoodzakelijkst is, dat de aandacht der publieke opinie op dat punt gevestigd blijve, opdat de Regering wete, dat de Catholijken het *placet* niet kunnen aannemen, de protestanten ontwaar worden dat hun eisch alleronregtvaardigst en allerhatelijkst is en de Catholijken niet ophouden, deze zoo vrijheidmoordende bepalingen met steeds voortdurenden ijver af te weren.

Het was alzoo op maandag den 19 julij dat de beraadslagingen over den 1sten titel van het IIde boek van het wetboek van Strafrecht werden aangevangen. Alles was tot den strijd bereid en het was de heer van Naamen, een bekende voorstander

van het Ministerie, een der voornaamste leden van de Kamer, die het eerst tegen de vrijheid ten velde trok.

Van den heer van Naamen verwonderde ons zulks minder. Het woord *vrijheid* schijnt in zijne ooren eenen wanklank te hebben, welke op eens zijn gestel in de hevigste beweging brengt, hij moet dus tegen alles wat *vrijheid* is te velde trekken; twee dagen vroeger had hij getoond hoe hij over de vrijheid van drukpers dacht, de vrijheid van godsdienst konde geene meerdere genade in zijne oogen vinden.

Wij hebben in ons nummer van den 24 julij de redevoering van den heer van Naamen reeds eenigzins breedvoerig behandeld; maar wij spraken daar niet over de geschiedkundige geleerdheid, welke hij daarin uitgekraamd heeft, om te bewijzen dat het *placetum regium* eene alleronverschuldigde en noot genoeg volbrezene zaak is. Doch hij vergat daarbij te voegen, dat zijne geschiedkundige bewijzen meestal uit protestantsche schrijvers getrokken zijn of uit zoodanige catholijke schrijvers, die door hunne vijandigheid aan de Kerk en hare vrijheid bekend zijn of, als laffe vleijers van het tijdelijk gezag, niet vreesden aan hetzelfde het kerkelijk gezag ten offer te schenken. Hij vergat ook te zeggen, dat in die catholijke landen, alwaar het *placet* in zwang was, de pauselijke bullen na het ontvangen van het *placet* als staatswetten werden beschouwd; doch dat sedert de algeheele afscheiding tusschen de Kerk en den Staat, het *placet* van het tijdelijk gezag op de van de Kerk uitgegane bevelen, in het geestelijke en godsdienstige, eene even groote anomalie is, als de inmenging van de Kerk in de zaken des tijdelijken gezags; en dat, zoo de Kerk zich stipt aan die afscheiding houdt, door aan het burgerlijk gezag de zorg over te laten zijne eigene zaken te bestieren en de inrigting en veranderingen der Staten aan te nemen zoo als zij zijn of gemaakt worden, het burgerlijk gezag insgelijks verplicht is, aan de Kerk de vrijheid te laten, haar godsdienstig gezag om de geloovigen vrijelijk uit te oefenen. De heer van Naamen vergat waarschijnlijk ook, dat wij in alle gevallen thans naar de grondwet geregeerd moeten worden en niet naar hetgeen vroeger in zwang was en dat hij, die het vroegere terug wil roepen, wanneer het met het door de grondwet gewaarborgde in strijd is, zich aan overtreding der grondwet schuldig maakt.

Maar de grondwet? Hiermede weet de heer van Naamen wel raad.

1. De grondwet verleent in art 189 eene gelijke bescherming aan alle godsdienstige gezindheden, in het koninkrijk bestaande.

Dit wil zeggen, bij den heer van Naamen, dat art. 189 van de grondwet aan de Regering de bevoegdheid geeft, om alle godsdienstige gezindheden aan den band te houden; want onmiddellijk te voren had de heer van Naamen betoogd dat de regering een streng toezigt over de hervormde Kerk uitoefent en nu wil hij dat, krachtens de *gelijke bescherming* door art. 189 der grondwet verleend, dit toezigt zich ook op de Roomsche Kerk zal uitstrekken. Ergo omdat de protestantsche kerk niet vrij is, niet vrij wil of kan zijn, mag de Roomsche het niet wezen, krachtens art. 189 der grondwet, hetwelk gelijke bescherming aan alle godsdienstige gezindheden verleent. In ons nummer van 24 julij hebben wij dit punt reeds aangeroerd.

2. „ Art 188 waarborgt wel de volkomene vrijheid van godsdienstige *begrippen* maar zij kent die vrijheid niet toe aan de godsdienstige of kerkelijke *genootschappen* en derzelve *handelingen*.” Wij begrijpen niet hoe de heer van Naamen nog die gedrogtelijke onderscheiding van *begrippen* en *genootschappen* of *gezindheden* kan volhouden. Kan er wel eene grootere ongerijmdheid uitgedacht worden, dan in eene grondwet de volkomene vrijheid van godsdienstige *begrippen* te erkennen, als of er eenige aard-sche magt is, welke haar gebied op het inwendige van den mensch kan uitoefenen en hem voorschrijven welke zijne *begrippen* zijn moeten. Neen, zoodanige poging van menschelijk gezag kan onmogelijk anders voortbrengen dan *huichelaren* of *martelaren*. Kan men wel iets ongerijmders uitdenken, dan volkomene vrijheid van godsdienstige *begrippen* te verleen, wanneer daarmede niet gepaard gaat, om naar die *begrippen* te leven, behoudens het in art. 191 der grondwet bepaalde.

Maar van dat art. 191 spreekt de heer van Naamen, met zeer veel beleid en met niet; trouwens daarbij wordt bevolen dat openbare oefening van godsdienst kan worden belemmerd.

Maar zoo moet men met de grondwet handelen: wat tot staving van een uitgedrukt gevoelen kan dienen moet vooruitgezet worden met bijvoeging dat men den eed gezworen heeft.

van niet te zullen toestemmen, dat daarvan afgeweken worde; de overige bepalingen worden stilzwijgend voorbijgegaan en het schijnt, dat de gezworene eed die bepalingen voor dat oogenblik niet betreft.

Nu haalt de heer van Naamen eene reeks van landen aan, waar het *placet* in vigueur is; zonder daaromtrent in wijdloopige beschouwingen te treden, is het voor ons onderwerp genoeg te zeggen, hetgeen wij reeds gezegd hebben, dat wij naar de grondwet en niet naar de wetten en verordeningen van andere landen geregeerd moeten worden, en dat zoo men ons Pruisisch, Russisch of Hessisch of wat nog meer maken wil, men eerst moet beginnen met de grondwet te vernietigen.

De heer van Naamen wijdt ook niet weinig uit over de organieke artikelen, vervat in de wet van 18 Germinal jaar X; hij vergat voorzeker, die doorkneedde geschiedkundige, dat die organieke artikelen door de ijzeren hand van Napoleon eigenmagtig nedergeschreven zijn onder het Concordaat, hetwelk hij kort te voren met het Hoofd der Catholijke Kerk gesloten had; dat die artikelen in strijd zijn met vele bepalingen van het Concordaat zelf, en dat de Kerk, die hier contracterende partij was, altijd tegen die organieke artikelen geprotesteerd heeft. Het mag ook zonderling genoemd worden, dat de Vertegenwoordiger van een land waar zooveel over de *gezegende omwenteling* en over de *bevrijding uit de boeien van den franschen overweldiger* gesproken en gezongen is, nu de onregtvaardige en overweldigende wetten van dien man komt inroepen tegen het volk, hetwelk zoo gezegend uit zijne boeien verlost is.

Men moet bekennen, dat de eerste kampvechter der onderdrukking niet gelukkig is geweest in zijne strijdmiddelen; hebben de anderen zich dapperder gedragen, dit zullen wij nader zien.

ITALIË.

ROME, 23 augustus. Dezen nacht zijn drie bataillons naar Ferrara op weg gegaan. Poolse generaals, die te Bologna hun verblijf houden, hebben den Paus hunne diensten aangeboden.

— Men verzekert dat Oostenrijk, ten einde de rust in Italië te handhaven aan de onderscheidene Staten voorgesteld heeft, hunne vestingen te bezetten en voornamelijk die van Alessandria, hetwelk echter de koning van Sardinië met nadruk van de hand gewezen heeft. Ferrara is bezet geworden, om de Staten van Venetië te beschermen. Men weet dat de vesting van Ferrara in 1815 den intogt van Murat beleemmerde.

— Den 25 augustus, feestdag van den H. Ludewijk kwamen 25 kardinaten in de Kerk van den H. Ludewijk der Franschen het feest van den H. koning van Frankrijk vieren. Mgr. Castellani, bisschop van Porphyrus en sacrista van Z. H. verrichtte de heilige dienst, geadsist door de pauselijke zangers en andere officianten van het paleis. Des avonds tegen vijf ure begaf de H. Vader zich naar de heilige kerk. De ambassadeur, zijne *attachés*, de diaconen der akademie, een aantal aanzienlijke Franschen en de kapellanen verwachtten Z. H. aan den ingang der kerk; 150 man der burgerwacht stonden langs het paleis Patrizza geschaard. De ambassadeur opende het portier der koets van Z. H. en de Paus leunde glimlachend op zijnen arm. Een tapet van levende bloemen was over den grond

gespreid tot aan de kapel van het Allerheiligste, waarheen de H. Vader zich begeven moest. Daar kroonde een krans van de schoonste vruchten de pauselijke zinnebeelden, en met roode dahlias was de spreuk gevormd: *Suaviter et fortiter*. Na een langen tijd voor het Allerheiligste gebeden te hebben, begaf de Paus zich naar de sacristie, alwaar hij een aantal Franschen tot den voetkus toeliet.

ZWITSERLAND.

BERN 3 September. Na eene zeer levendige beraadslaging, welke de geheele zittingen van gisteren en heden vervulde, heeft de Landdag, met eene meerderheid van twaalf, en twee halve stemmen beslist: 1°. dat de kwestie der Jesuiten eene federale kwestie is. 2°. dat de kantons Lucern, Schwytz, Freiberg en Wallis uitgenoodigd zullen worden de Jesuiten weg te zenden. 3°. dat het voortaan verboden is nieuwe inrigtingen van Jesuiten daar te stellen. Bij het nemen van dit besluit heeft de radikale meerderheid, zijkens het door hare redenaars in het midden gebrachte, bevestigd artikel 8 van het eedgenootschappelijk verbond toe te passen, hetwelk den Landdag magtigt *al de noodige maatregelen te nemen voor de in-uitwendige veiligheid van Zwitserland*.

De afgevaardigden van den *Sonderbund* hebben hierop geantwoord dat alvorens artikel 8 van het eedgenootschappelijk verbond in te roepen, voor alles bewezen moest worden (hetgeen niet geschied is) dat het bestaan der Jesuiten of den inwendigen rust of de uitwendige veiligheid des lands bedreigde. Maar moet dan, om het gedrag der Jesuiten te beoordeelen, het gevoelen der kantons, die geene inrigtingen van die orde hebben, meer gelden dan dat der kantons, waarin zij zich bevinden en die in dagelijkse betrekkingen met die religieuze staan. Er bestaat geen enkel artikel in het verbond, hetwelk de toelating der Jesuiten in een kanton verbiedt; nu, alles wat niet in het eedgenootschappelijk verbond aangestipt is, valt onder het gebied der kantonnale souvereiniteit en het is klaarblijkelijk, dat de vraag, welke aan de overweging van den Landdag onderworpen is, veel minder ten doel heeft de eenvoudige wegzending van eene godsdienstige orde, dan wel eene gewichtige krenking van de onafhankelijkheid en individuele souvereiniteit der kantons.

Het is vooral uit naam dier onafhankelijkheid en souvereiniteit, dat de afgevaardigden der catholijke kantons eenparig verklaren, dat zij nooit een besluit van den Landdag, waarbij de uitsluiting der Jesuiten besloten wordt, erkennen zullen.

Op alle die alles afdoende redenen, met even veel welvoegelijkheid als waardigheid voorgedragen, zelfs op een edel beroep, door den heer Fischer, van Lucern, gedaan op de verdraagzaamheid en de vrijheid, heeft de liberale meerderheid van den Landdag, als naar gewoonte zegesvierend geantwoord met een votum.

Acht kantons wilden dat er eene *sommatie* zou gedaan worden om de Jesuiten te doen wegzenden; doch daar de kantons St. Gallen, Graauwunderland, Solothurn en Thurgau, hierin niet wilde medewerken, hebben zij, om de meerderheid te behouden, zich met eene eenvoudige *uitnoodiging* moeten vergenoegen.

Ziehier hoe de stemmen verdeeld zijn: 1°. Om de zaak niet in behandeling te brengen en buiten reces te houden: Uri, Unterwald, Zug, Wallis, Neuburg, Appenzell *intus muros*, Baselland, Freiberg, Schwytz, Lucern (acht staten en twee halve.)

2°. Om de kwestie federaal te verklaren, en de Staten die Jesuiten hebben, uit te noodigen de weg te zenden en voortaan die orde niet meer toe te laten: Zurich, Solothurn, Schaffhausen, St. Gallen, Argau, Tessin, Geneve, Waadt, Thurgau, Graauwunderland, Appenzell *extra muros*, Baselland, Glaris, Bern (twaalf staten en twee halve.)

Aanstaanden maandag zal de Landdag drie leden voor den eedgenootschappelijken oorlogsraad kiezen, ten veranging van den heer Ziegler, die zijn ontslag bekomen heeft en de heeren Maillardoz en Kuhnman, die na het onlangs door den Landdag genomen besluit, opgehouden hebben deel te waken van den federaten staf. Er is geen twijfel of de kans zal op radikale kandidaten vallen en de federale oorlogsraad, een der eerste autoriteiten van het verbond, zal van behoudend, zoo als hij tot heden was, op eens radikaal worden.

Alvorens te scheiden, zal de Landdag aan den *Sonderbund* eene stellige uitnoodiging rigten om zich te ontbinden. Daarna zal men waarschijnlijk

tot in de maand november niteengaan en den tusschentijd gebruiken om den grooten raad van St. Gallen te winnen. Deze moet nog beraadslagen over de instructien, aan zijnen afgevaardigde mede te deelen betrekkelijk de maatregelen, welke tegen den *Sonderbund* zullen aangewend worden. Indien St. Gallen in die maatregelen toestemt, zal men slechts behoeven vooruit te rukken; indien echter dit kanton weigerde, de radikalen op dien weg te volgen, zou er geene meerderheid zijn en wie weet welken keer alsdan de zaken zouden nemen.

Intusschen bereidt elke partij hare plannen. De aanvallers schijnen besloten te hebben den tijd der sneeuw af te wachten, wijl alsdan de communicatie tusschen Wallis en de kleine kantons belemmerd is. Bern en Argau zouden met 30,000 man tegen Lucern; Zurich, Thurgau en St. Gallen met 20,000 man op Zug aanrukken. Waadt en Bern zouden Freiberg overrompelen met de hulp der radikalen van Morat en Rulle.

ENGLAND.

LONDEN, 6 september. Het schijnt dat het ongunstige weder de koningin heeft doen besluiten, haar verblijf in Schotland te verkorten. Heden meldt men dat H. M. den 14 dezer maand te Osborn House zal terugkeeren.

— De rev. J. Ball, bedienaar der presbyteriaansche gemeente, heeft in de afgelopen week het catholicismus omhelsd.

De heer en mevrouw Richards, te Southampton, zijn insgelijks in den schoot der catholijke kerk getreden.

L. donderdag zijn de heer en mevrouw Burns, en hun gezin, benevens miss Christian en miss Mary Bancks, door den eerw. heer William Hunst, in de spaansche kapel te Londen, tot het ware geloof toegelaten.

— De heer Egan, een voornaam advokaat bij het hof der Kanselary, heeft, daarover geraadpleegd zijnde, zijn gevoelen uitgebragt, dat niets de toelating van den baron Rothschild, als lid van het Lagerhuis in den weg staat.

— De opperrabbin van Engeland, de heer Adler, heeft bekend gemaakt, dat elke belijder der joodsche godsdienst, welke middellijk of onmiddellijk een huis van ontucht houdt, uit de synagoge gebannen, van alle godsdienstige dien en, bij zijn overlijden, van de kerkelijke begrafenis verstoken zal worden, dat hij niet naar den joodschen kerkregel in het huwelijk zal bevestigd worden, noch hij noch zijne kinderen; en dat bij de geboorte zijner kinderen geene gebeden zullen geschieden.

SPANJE.

MADRID, 1 september. Het ontslag der leden van het kabinet Pacheco, uitgenomen dat der heeren Salamanca en Sotelo is door de koningin aangenomen. Het nieuwe kabinet is reeds zamengesteld, behalven eenen minister van buitenlandse zaken met het voorzitterschap van den raad en eenen minister van justitie. De heer Salamanca is minister van binnenlandsche zaken en de heer Sotelo van marine.

— 2 september. Gisteren zijn de vier aftredende ministers tot een laatste gehoor bij de koningin toegelaten.

Alvorens het ministerie te verlaten, heeft de heer Pacheco aan den hertog van Valencia een bevel van de koningin medegedeeld, waarbij hem opgelegd werd te Parijs zijnen post van ambassadeur te gaan hervatten. Zoodra er een minister van buitenlandse zaken is, zal de generaal Narvaez naar men zegt, hen zijn ontslag ter hand stellen.

— Alles is nog geheim en onzeker betrekkelijk de oproeping der Cortes.

FRANKRIJK.

PARIJS, 7 september. De graaf de Segur, pastoor van Frankrijk, is door den koning met eene bijzondere zending naar het pruisisch hof belast.

— Een avondblad beweert, dat men met eene buitengewonen koerier tijdingen uit Berlijn ontvangen heeft, waaruit zou blijken dat de koning van Pruisen besloten heeft de zaak van prins IX te onthouden. Deze tijding moet te Berlijn veel sensationeel verwekt hebben.

— De minister van justitie heeft van den koning seldier, voorzitter van het hof der Pairs de stuk

ken, betrekkelijk de zaak Praslin ontvangen en dezelve onmiddellijk aan den procureur des konings gezonden, opdat deze handele zoo als bevonden zal worden te behooren.

— Het gerucht is in deze hoofdstad verspreid, dat tengevolge der daarstelling van het nieuwe ministerie, de generaal Narvaez zijn voornemen geuit had, om onmiddellijk Madrid en Spanje te verlaten en naar Parijs terug te keeren. Men voegde er echter bij, dat hij weigerde zijne diplomatieke betrekking bij het hof der Tuilerien te aanvaarden.

Het schijnt inderdaad dat Narvaez dit voornemen aan den dag heeft gelegd, doch dat het in de straat de-Courcelles (bij koningin Maria Christina) geen bijval heeft gevonden en men eenen koerier naar hem heeft afgezonden met nieuwe instructien. Uit hetgeen de *Presse* schrijft is het duidelijk, dat men Serrano en Salamanca van de koningin verwijderen wil en dat Narvaez bevel had gekregen om alles in het werk te stellen, om tot dat doel te geraken, al ware het dat hij een beroep op het leger doen moest.

De gemoederen zijn te verbitterd, zegt de *Presse*, dan dat de ontkenning van dit alles lang achterwege kunne blijven en het is ongelukkigerwijs niet waarschijnlijk dat die ontkenning op eene vreedzame wijze zal geschieden.

Men verzekert dat gisteren depeches van den generaal Narvaez bij Maria Christina aangekomen zijn. Er is een raad gehouden en het antwoord was spoedig gereed. Men heeft, naar gezegd wordt, aanzienlijke sommen gelds en credietbrieven aan Narvaez gezonden, om hem in staat te stellen, naar omstandigheden te handelen.

— Een dagblad meldt als eene zekere zaak, dat besloten is aan Pius IX 12,000 geweren te zenden en dat de heer Rossi den last heeft ontvangen, den Pape die geweren aan te bieden, hem alle gemakkelijheid te de betaling vergunnende.

— Men herinnert zich dat de onkunde des volks in eenige standen der maatschappij het gerucht verspreid heeft, dat de hertog van Praslin niet overleden zou. Eenige dagen hebben eenige personen zich naar het kerkhof Mont-Parnasse begeven, ter plaatse waar het graf van den hertog aangewezen is, en den verach ongespitten grond opgedolven, om te zien of er zich wekelijks eene doodkist op die plaats bevond.

BELGIË.

BRUSSEL, 8 september. Ondanks al de ijverige en onvermoeide aansporingen der justitie en der politie is het nog niet gelukt de moordenaars der zuster en dienstboden van den heer Evenepoel te ontdekken.

NEDERLAND.

'S HAGE, 6 September. Z. M. de Koning is den 30 augustus wederom van Weimar vertrokken.

— Z. K. H. prins Frederik is, op Hoogstdezelfs reis naar St. Petersburg, den 4 door Berlijn gereisd.

— Men verneemt, dat in de aanstaande zitting der Staten-Generaal, in oktober aanstaande, aan de vergadering zullen worden aangeboden nieuwe ontwerpen van wet, uitmakende het tweede en derde Boek van het nederlandsch Wetboek van Strafrecht.

— Er wordt in deze residentie verzekerd, dat de luit.-generaal Schuurman, tot kanselier der beide Nederl. Ridder-Orden zou worden verheven, in de plaats van Z. Exo. den baron Schimmelpenninck van der Oye.

— Gisteren heeft de markies van Thouars, die herwaarts was vervoerd, ten gevolge van het vonnis bij verstek der arrond.-rechtbank alhier, van 27 mei II., bij deurwaarders-actie zich verzet tegen het bij verstek gewezen vonnis. Ten gevolge daarvan, is hij onmiddellijk in vrijheid gesteld, zullende de behandeling zijner zaak op nieuw plaats hebben op aanstaanden donderdag.

— De regering is in vergelyk gekomen met de eischers, krachtens de *geveenhinderen-wet*.

— De zaak van de markies de Thouars voor de rechtbank te 's-Hage is op zijn verzoek uitgesteld tot den 18. oktober.

— De *Tijd* zegt dat Mgr. Ferrieri, vice-superior der Hollandsche Zending etc. etc. door Z. H. teruggeroepen, en tot hongere betrekking bestemd is.

LATERE BERIGTEN.

Men verzekert dat het fransch gouvernement aan het engelsch kabinet voorstellen gedaan heeft om een gezamenlijk protest naar Weenen op te zenden, tegen de inneming van het pauselijk gebied. Kerat wanneer dit protest zonder gevolg mogt blijven zouden die Mogendheden tot eene landing te Civita Vecchia en te Ancona overgaan. Overigens moet de Paus aan den heer Rossi verklaard hebben, dat hij niet dan in het laatste uiterste tot eene inroeping van vreemde hulp zou overgaan en hoopte door zijne standvastige houding Oostenrijk tot den terugtreden te dwingen.

De koningin van Portugal heeft zich weder in de armen der Cahra's geworpen.

Aan al de in vreemde landen uitgewekene Spanjaarden is volkomene amnestie verleend, zonder andere voorwaarde dan trouw te zweren aan de koningin en de constitutie.

Boekbeschuwing.

LIJKREDE van DANIEL O'CONNELL, uitgesproken te Rome, door Pater VENTURA's Bosch J. J. Arkesteyn en Zoon, 95 bladz. Prijs 60 Cts.

Het was waardig en billijk, dat de grootste Catholijk van onze dagen, «voor dat Pius IX zich aan de wereld geopenbaard had», na zijnen dood in de groote stad, het middelpunt der catholieke eenheid, eenen lofverkondiger vond. Hij, die door de ondoorgrondelijke, maar steeds wijze raadsbesluiten der Voorzienigheid, op zijnen pelgrimstogt naar Rome gestuit en tevens door den dood van zijnen pelgrimstogt op aarde ontzagen werd, om het hemelsch Rome binnengelaten te worden, hij, die als laatste bewijs van zijne teedere gehechtheid aan dat Rome, voor hetwelk hij vijf en veertig jaren lang den dappersten, den moedigsten, den vreedzaamsten strijd gestreden had, aan hetzelfde, toen hij het niet meer zien mogt, zijn hart tot eene nalatenschap schonk; DANIEL O'CONNELL, in één woord, moest te Rome eenen openbaren lofredenaar vinden; en het was hem en der zaak, voor welke hij geleefd had en gestorven was, waardig, dat de grootste der Pausen den grootsten der catholieke redenaars opriep, om die schoone taak te vervullen. Pius IX droeg dezelve op aan den vermaarden *Theatijn*, pater Ventura, wiens naam tot in de afgelegenste hoeken der catholieke wereld doorgedrongen is.

Men behoeft nu niet meer te zeggen, dat de *Lijkrede van Daniel O'Connell door pater Ventura* een meesterstuk is van welsprekendheid, in al hare toepassingen, in al hare voorschriften en kan zich dus in eens met haren inhoud bezig houden.

Het was der taak en den redenaar waardig, zich niet te bepalen bij eene bloote, door al de bloemen en de kracht, welke eene alles overtreffende welsprekendheid daaraan geven kunnen, opgesierde vermelding der deugden en heldendaden van den grooten man; maar een levend als dat van O'Connell is eene onophoudelijke reeks van lessen voor alle geslachten, voor alle volken; dit begreep pater Ventura en dit deed hij uitkomen op eene wijze, welke van zijne redevoering een meesterstuk van leering en een eeuwig gedenkteken van verheven onderricht in de verhevenste kennis maakt. O ja! het doet goed aan het catholijk hart, te ontwaren, dat terwijl eene nieër en nieër toenemende ontzenuwing en ontarding der literatuur hare verwoestende heerschappij nieër en nieër uitbreidt en de zeden bedervendste leerstellingen onder de ijdelste voorstellingen predikt, te Rome de ware wijsheid, de gezonde leer eenen leeraar, eenen verdediger vinden, die met eene ongehoorde mannelijke welsprekendheid en een onomstootbaar gezag van redenering den mensch zijne eigene waarde leert kennen, hem, als het ware, boven zich zelve verheft, door hem de verhevene roeping te leeren kennen, waarop hij aanspraak mag maken, het

schoone doel aanwijst, waarnaar hij met al de krachten, welke een goede en liefdevolle Schepper in hem stortte, streven moet. Het doet een catholijk hart goed, te mogen denken, dat de Kerk altijd dezelfde is en hare verhevene taak op deze aarde rustig en afgebroken voortzet, want even als zij het was, die in vroegere eeuwen van onwetendheid en barbaarschheid de bewaarster was van kunde en beschaving, en Europa aan haar alleen zijne wedergehoorte verschuldigd is, even zoo is zij nu weder de bewaarster der gezonde leer tegen de verpestende ziekte, waaraan de literatuur thans over de wereld lijdende is en welke door den vervalschten smaak en den bedorven geest der maatschappijen gevoed wordt, en eenmaal weder zal men haar dank weten, de wereld gered te hebben uit de nieuwe barbaarschheid, waarin schrijvers, door vuige baatzucht en door eigen bedorvenheid vervoerd, thans de maatschappij dampelen, door hare bedorvenheden te vleijen en dagelijks nieuw voedsel te geven aan den rampzaligen honger des bederfs, welke haar onverzadigbaar kwelt.

Doch deze beschouwingen, welke nog voor zoo veel uitbreiding vatbaar zijn, voeren ons onderwerp af.

Het verheven oogpunt, waaronder pater Ventura zijnen held beschouwd heeft, was: dat hij, de ware burger, de godsdienst heeft te hulp geroepen, om de vrijheid aan zijn volk weder te geven, en, de ware christen, de vrijheid heeft te baat genomen, om de godsdienst te doen zegelieren. Daan uit heeft de welsprekende redenaar betoogd, dat er geene ware vrijheid is dan die door de godsdienst verkregen en genoten wordt: namelijk de catholieke vrijheid; en dat de catholieke godsdienst de eerste schutsengel en de voornaamste verdedigster der vrijheid van de volkeren is, omdat zij die vrijheid behoeft, om haar vreedzaam en zaligmakend gebied over de volkeren uittespreiden. Het is ons niet mogelijk den redenaar te volgen in al de ontwikkelingen, waarin hij treedt, om deze waarheden, met eene onomstootelijke kracht van redenering, op de onfeilbare lessen der geschiedenis gegrond, tastbaar en onwidersprekelijk te maken; hoe zeevierend hij aantoonde, dat de vrijheid, welke het ongelooft voorgeeft bevochten te hebben en zijnen aanhangers belooft, de vrijheid niet is en niet zijn kan; en hoe ten anderen de ware godsdienst onder ware vrijheid niet bloeijen kan; maar onder de vleugelen diër ware vrijheid en door haar beschermd, hare taak van geluk voor het menschedom en van zaligheid voor alle volkeren moet volbrengen en uitbreiden.

Ja, daar leest men, wat ware vrijheid is en hoe dezelve kan verkregen worden, maar men leest er ook wat valsche vrijheid is, en welke rampen hare bevorderaars en bejagers over het menschedom uitstorten. Daar ook leert men het onderscheid kennen tusschen de ondersverping van den slaaf en de gehoorzaamheid van den christen; tusschen de misdadige rebellie der ongodsdienstigheid en den wettigen wederstand des christens tegen dwingelandij. Nederlanders, daar vindt gij leerstellingen en waarheden, welke als voor u nedergeschreven zijn. Valsche liberalen, leert daar de ware vrijheid kennen, en u den naam van liberalen, *vrijheid-minnende* mannen waardig maken; Catholijken, leert daar kennen, welke de vrijheid is, waarnaar gij streven moet, waarvoor gij alles veil moet hebben, omdat die vrijheid alleen u gelukkig kan maken en uwe godsdienst kan doen bloeijen. Burgers van alle denkwijzen, leert daar, wat ware vrijheid, ware verdraagzaamheid, ware burgerdeugd, ware vaderlandsliefde is; want al die verhevene leeringen, al die gewichtige lessen worden u in deze lijkrede, in het leven van O'Connell en door de overtuigendste bewijzen, met eene wonderbare welsprekendheid, voorgedragen.

Geen wonder dus, dat wij met gevoelen zagen, dat dit meesterstuk ook in onze taal overgebracht, het nederlandsch publiek aangeboden werd. Niet alleen de vrienden van O'Connell, niet alleen de Catholijken, maar alle Nederlanders moeten den uitgevers dank weten voor deze uitgave, en voorzeker zullen zij in lange niet nuttiger eenige penningen besteed hebben, dan door het zich aanschaffen van een werkje, welks lezing en overweging den geest verlicht en het hart treft.

Zullen wij nog aanhalen? Wij zouden daarrede zeer verlegen zijn. De geheele rede is als een waer verbreekbaar geheel, waarvan het uiterst mogelijk is op eene geschikte wijze een gedeelte af te nemen.

